

pojana, õppis aa. 1624—26 Leipzigi ülikoolis esmalt arsti- ja siis samas ja a. 1628 Wittenbergis usuteadust, oli siis koduõpetaja Pirnas, kus a. 1632 sai abikirikuõpetajaks, reisis sõjategevuse mõjul a. 1639 Böömisse ja siis peale pikemat aega kestnud vintsutusi Stokholmi, kus a. 1641 oli kindral L. Torstensson'i koduvaimulik. 1641. a. sügisel kutsuti ta Tallinna toomkiriku saksa koguduse õpetajaks, mis ametisse ta ilmus apr. 1642, kui oli vahepeal Greifswaldis omandanud *mag. theol.* astme. Tallinnas toimis W. otsese ameti kõrval aa. 1642—57 konsistoriumi assessorina, mitmel korral konsistoriumi abiesimehena, 1651. a.-st peale Lääne- ja 1653. a.-st mõnd aega ka Ida-Harjumaa praostina. Ta suri 9. VIII 1657 Tallinnas katkutöppe. — Tema väljaandel ja kirjastusel ilmus H. Stahl'i (vt.) kodu- ja käsiraamatu muudetud ning täiendatud trükk »Hand- Haufz- Und Kirchen-Buch / Für die Pfarrherrn und Haufz-Väter Ehstnischen-Fürstenthumbs«, mis koosneb neljast osast: I »Der kleine Catechismus Dr. Martini Lutheri« [a—b viij + A—Eiiij lehte =] 104 lk.), II »Die gewöhnliche Evangelia uñ Episteln...« (Tall., 1654, [A—X viij lehte =] 208 lk.), III »Neu Ehstnisches Gefangbuch / Worinnen die Kirchen Gefänge Sel. Hn. Lutheri und anderer Gottseligen Männer in die gewöhnliche Melodeyen und gleiche Reimen verfasset sind« (*ibid.*, 1656, [A—C viij lehte =] 24 lk. + [A—Mm iiiij lehte =] 552 lk. + [Mm v—Oo viij (?) lehte =] 20 lk.) ja IV »Etzliche Gebete Für die Ehstnische Gemeine in Lieffland / Aufz dem Alten und Neuen Rigidchen Betbüchlein sampt etzlichen Reimgebeten Ehstnisch geletzet / von Georgio Saleman / Pastore an H. Geists Kirchen in Reval« (Tall., 1655, 10 lk. + [?] 90 lk.). Köik 4 osa koos ilmusid ühise tiitellehega Tallinnas a. 1656. Teos on alal hoidunud ainult ühes eks. (Õpet. E. Seltsi rmtkogus), selle esiosa ilma eessõnata (tiitellehega »Der kleine Catechismus / D. Mart. Luth. Den Einfältigen zum besten in der Ehstnischen Sprache in bequemen Format herauß gegeben«, Tall. 1654) aga eraldi Berliini riigirkogus. Selle järgnevad trükid ilmusid aa. 1673, 1693, 1703 jne.

R. Winkler, Gesch. d. Fam. Winkler... I (1898), lk. 5—26; Recke-Napier sky IV, Beise II; Napier sky, Gesch.-Schr., 61; Paucker, Geistl., 24, 42, 56; Winkelmann II, nr. 123; Hermann, E. kirj. ajal., 80 j.; Kampmann, Peaj. II, 175; Ridala, E. kirj. ajal. III (1925), lk. 121 j.

A. S-te.

WINCKLER, Reinholt Johann, vanem eesti kirjanik, sünd. 12. I 1767 Tallinnas kirikuõpetaja (hiljemini superintendendi) R. J. W.-i pojana, õppis aa. 1785—88 Jeena üli-

koolis usuteadust, oli selle järel mõne a. kodumaal koduõpetaja ametis, 1793. a.-st peale Moskvas saksa kooli rektoriks; ordineeriti sept. 1795 Jüri klk. õpetajaks ning toimis aa. 1810—15 Tallinna toomkiriku õpetajana ja ühtlasi Eestimaa konsistoriumi assessorina. W. suri 24. I 1815 Tallinnas. — Vaimuliku sisuga töid ilmus W.-i sulest: »Meie Risti-uslo Öppetusfed Piibli Ramato salmide läbbi Katekismuse wiil ärafelletud Jummala auuks ja nende heaks, kes Omma Hinge Öppetusseks ja parrandamiseks heal melel püüdvad pühha kirja tunda...« (Tallinna, 1806, 198 lk.) ja selle lisa (lk. 199—223): »Monned Waimolikkud Laulud...« (*ibid.*, 1806) ning »Jummala-fanna laulud« (*ibid.*, 1817, 16 lk., ilm. s. a. ka Rosenplänter'i Beitr. V, 132—42). W.-i peamine tähtsus on aga ilmliku kirjanduse alal. A. 1807 ilmus temalt Tallinnas »Eesti-ma Ma-wää föa-laulud« (15 lk.), mis vististi H. Wahl'i (vt.) kogu »Monned laulud« (1806) järel on teine kogu eestikeelseid ilmlikke, kuigi tõlgitud luuletisi; neist on nimetamisväärsemad »Üks suur mees olli ennemuist Pitk Koljat nimmega« ja väga rahvalikuks saanud sõjalaulud »Nüüd mehhed olgem tuggevad!« ja »Miks meil wesli filmas«. Eelmisest väärtslikum on W.-i järgmine raamat »Juttud« (Tartu, 1816, 28 lk.), mis sisaldab 12 luulelist, nimelt õpetlikke laule, valme, ballaade ja lüürifikatki. Need on kõik tõlked saksa keelest (C. F. Gellert'i, G. A. Bürger'i, M. G. Lichtwer'i, J. W. L. Gleim'i, C. F. D. Schubart'i, C. A. Overbeck'i, M. Claudius'e j. t. järgi). Kunstiliselt neist tõlgetest kaalukam on viimane, »Kahhesuggune innimeste furus«. S. a. ilmusid need ka Rosenplänter'i »Beiträge'des« (VI, 111—35) ja üks viimase poolt väljaantud koguteoses »Lillikesed« I (Pärnu, 1814).

Recke-Napier sky IV, Beise II; Paucker, Geistl., 30, 65, 138; Hermann, E. kirj. ajal. 233, 291 jj.; Kampmann, Peaj. II, 250—54; G. Suits, Eesti lugemiseraamat I (1916), 30—33; Ridala, E. kirj. ajal. III (1925), lk. 173 j.

A. S-te; S. N.

WINKELMANN, Eduard, ajaloolane, sünd. 25. VI 1838 ukj. Danzigis kullasepa pojana, õppis 1856. a. alates Berliini ja Götingeni ülikoolis, olles esimeses L. v. Ranke' ja teises G. Waitz'i õpilane, ning omandas a. 1859 Berliini ülikoolis dr. phil. astme väitekirjaga *De regni sicuti administratione...* (Berliin, 1859); olgu tähendatud, et üldse Hohenstaufen'ite, eriti Friedrich II-se ajaloo uurimine moodustas W.-i erilise huvi-ala ja elutöö. Aa. 1859—60 oli ta *Monumenta Germaniae historica* kaastöoline ja